

**MILLIY MATOLARDAN FOYDALANGAN HOLDA AYOLLAR USTKI
KIYIMLARINI LOYIHALASH**

Abdiyeva Maftuna Ulug'bekovna

*Toshkent To'qimachilik va Yengil Sanoat Instituti hamkorligidagi
Parij Xalqaro Moda Akademiyasi bilan hamkorlikdagi magistratura talabasi*

Annotatsiya: Maqolada ayollar ustki kiyimlarining rivojlanish jarayoni, ularning asosiy xususiyatlari, milliy matolarning texnik va estetik imkoniyatlari, shuningdek, bu matolardan zamonaviy modada qanday foydalansa bo'lishi haqida so'z yuritiladi. O'zbekiston milliy matolari asosida yaratilgan zamonaviy ustki kiyim kolleksiyasi misolida dizaynerlik ishlari va loyihalash jarayonlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Ayol, kiyim, milliy mato, loyiha, estetik, atlas, adras, banoras, bekasam, dizayner, zamonaviy, kiyim kolleksiyasi.

Ayollar ustki kiyimlarining rivojlanish tarixi va xususiyatlari.

Ayollar ustki kiyimlari tarixiy taraqqiyot jarayonida nafaqat ob-havodan himoyalovchi amaliy vosita, balki ijtimoiy mavqe, madaniyat va estetik qarashlarning aks ettiruvchisiga aylangan. Ilk davrlarda ustki kiyimlar oddiy to'qima yoki hayvon terilaridan tikilgan bo'lsa, o'rta asrlarda ular ijtimoiy tabaqalanishga ko'ra bezak va shakl jihatidan murakkablashgan. [1]

Zamonaviy modada esa ustki kiyimlar - palto, plash, trench, jaket va boshqalar - inson obrazining asosiy, ko'zga tashlanadigan elementi sifatida qaraladi. Siluetlar keng, funktsional, ko'p qatlamli qilib yaratiladi. Dizayn jarayonida ergonomika, harakat qulayligi, mavsumiy moslashuv, shuningdek, estetik ko'rinish muhim ahamiyatga ega.

Milliy matolarning xususiyatlari va ularning bezak imkoniyatlari.

O'zbekistonning an'anaviy matolari - atlas, adras, banoras, bekasam - o'zining tabiiy tarkibi, yorqin ranglari va bezak naqshlari bilan ajralib turadi. Bu matolar asosan ipak va paxta tolalarining uyg'unligida to'qiladi, natijada ularning silliqligi, yengilligi, yozgi salqinlik, kuzgi iliqlik beruvchi xususiyatlari mavjud. [2]

Adras matosining eng katta ustunligi - bu uning har bir naqshi noyob va takrorlanmas bo'lishidir. Bu xususiyat uni yuqori darajadagi eksklyuziv kiyimlar yaratish uchun moslashtiradi. Bezagi ko'p, ammo murakkab bo'lmagan ushbu matolar ustki kiyimlar uchun nafis fon bo'lib xizmat qiladi. [3]

Bundan tashqari, milliy matolar ko'pincha ma'naviy va madaniy belgilarni o'zida mujassam etgan. Har bir naqsh - bu tarix, urf-odat va mentalitetning bir bo'lagi. Dizayner ushbu belgilarni to'g'ri talqin qilgan holda, matoni nafaqat bezak sifatida, balki ramziy g'oya sifatida ham qo'llashi mumkin. [4]

1-rasm. Milliy adras matolar.

Milliy matolardan zamonaviy modada foydalanish.

Bugungi kunda dunyo modasi tobora identitet va madaniy ildizlarga qaytmoqda. Shu sababli, milliy matolardan foydalanish faqatgina o'ziga xoslik yaratish emas, balki global modada yangi estetika kiritish vositasidir.

Dizaynerlar trench formatidagi ustki kiyimlar, keng siluetli palto, yoqa va yeng detallarida milliy matolarni qo'llab, zamonaviylik va an'anaviylikni birlashtirishga intilmoqda. Ayniqsa, O'zbekistonlik yosh dizaynerlar orasida bu yondashuv keng ommalashmoqda. Matoning bir qismini bezak sifatida, qolgan qismini esa neytral materiallar bilan uyg'unlashtirish orqali vizual muvozanat saqlanadi.

Masalan, adras matosidan tikilgan palto — qora yoki kulrang zamonaviy detal bilan birlashtirilib, minimalizm uslubida taklif etilishi mumkin. Bunday gibrid uslub yosh auditoriya orasida ham o'z o'rnini topmoqda.

Milliy matolarning zamonaviy modadagi ahamiyati nafaqat ularning estetik fazilatlari bilan, balki ularning ma'naviy va ekologik qiymati bilan ham belgilanadi. Ipakli va tabiiy tolalardan yaratilgan atlas va adras matolari ekologik toza, sog'liq uchun xavfsiz, uzoq muddatli foydalanish imkoniyatiga ega bo'lgan mahsulotlar yaratishga xizmat qiladi. Bu jihatlar hozirgi global moda industriyasida tobora dolzarblashayotgan "slow fashion" konsepsiyasi bilan hamohangdir. [4]

Dizayn loyihalash jarayonida milliy matolarni moslashtirish – bu nafaqat uslubiy yechim, balki texnologik masalalarni ham hal qilishni talab etadi. Masalan, adras matosining uzunlamasiga cho‘zilishi va har xil zichlikdagi iplar bilan to‘qilishi – konstruktiv elementlar va kesim chizig‘ini aniqlashda muhim rol o‘ynaydi. Bunday hollarda dizaynerdan nafaqat estetik, balki texnologik bilim va material bilan ishlashda sezgirlik talab qilinadi.

Zamonaviy ayollar ustki kiyimida milliy matodan foydalanishning eng muvaffaqiyatli yondashuvlaridan biri - uni detal sifatida ishlatishdir: yoqa, belbog‘, yeng ichki tomoni yoki ichki astar elementlarida. Bu nafaqat matoni nozik ta‘minotli joyga joylashtirish, balki kiyimga nafislik, ramziy ma‘no va madaniy zamin kiritish imkonini ham beradi. [5]

Moda orqali milliy qadriyatlarni ommalashtirish bugungi dizaynerlarning muhim vazifasiga aylanmoqda. Ayniqsa, yosh avlodga milliylikni zamonaviy til orqali etkazish - yangi dunyoqarash shakllanishida katta rol o‘ynaydi. Ayollar ustki kiyimi bu jarayonda juda qulay platforma bo‘lib xizmat qiladi, chunki bu turdagi kiyimlar tashqi ko‘rinishda eng ko‘zga tashlanadigan elementlardandir. Shu sababli, milliy matolardan foydalanilgan ustki kiyimlar madaniyatimiz timsoliga aylanishi mumkin. [6]

Xulosa sifatida shuni aytishimiz mumkinki ayollar ustki kiyimlarini milliy matolar asosida loyihalash zamonaviy modada O‘zbekistonning o‘ziga xos ovozi bo‘lishiga xizmat qilmoqda. Bu jarayon orqali dizaynerlar o‘z millatining estetik qadriyatlarini saqlab qolish, ularni zamonaviylik bilan uyg‘unlashtirish va global maydonda tanitish imkoniyatiga ega bo‘lmoqdalar. Milliy matolarning texnik, estetik va ramziy kuchi — ularni modada chinakam noyob asar yaratish vositasiga aylantiradi. Bu nafaqat dizaynerlik yondashuvi, balki madaniy missiyadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ruzmetova S.A. “O‘zbekiston milliy matolari va ularning zamonaviy modadagi roli”. – Toshkent: TTYSI, 2022.
2. Karimova D.R. “Ayollar kiyim dizayni: estetik va funksional yondashuv”. – Toshkent: Fan, 2021.
3. Ульянова В.М. “Теория костюма и моды”. – Москва: Легкая промышленность, 2019.
4. Rasulova G.K. “Adras va atlas matolarining modadagi talqini”. // Moda va dizayn jurnali, №2, 2023.
5. Vilkoval E.A. “История женской одежды: формы и силуэты”. – Санкт-Петербург: СПбГУТД, 2018.
6. Matyoqubova L.T. “Milliy naqshlar va ularning semantik talqini dizaynda”. // San‘at va madaniyat, №1, 2022.